

Vitéz nagybányai Horthy Miklós csapatai élén bevonul a felszabadult Nagyváradra

Képes Vasárnap
37. évf. 1940. szeptember 15.

Erdély II.
20 fillér

A kormányzó ur legendás fehér lován belovagol Nagyváradra.

Erdélyi köszöntő

Irta: Vályi Nagy Géza

Hozsánna néked, Erdély magyarsága! És te, Csaba királyfi népe! A féltő szeretet, a fiui ragaszkodás melegével, a hódolat és csodálat babérágaival övezünk, dicsőség sugárpalástjában tündöklő, drága testvérek, végek ércdandára, Erdély virrasztó, örök őrszeme!

Hozsánna néked! Küldetett sereg, villámfogó tölgy, kultura, vallás védőpajzsa, ki századok vérzivataraiban, a szabadság és haladás szeplőtlen zászlaját lobogtatva, történelmi hivatásod teljesitve álltál őrt Kelet bástyáján, Európa oltárán: te legtisztább, legszentebb áldozat!

Hozsánna néked! Mondák, legendák, balladák, regék meselovagja, mitoszok hőse, akinek dicsőséggel és mártiriummal átszőtt históriája: a legzengőbb, legmegragadóbb és legragyogóbb hősköltemény!

Hozsánna néked! Törhetetlen hit, erő, akarat, lángoló honszerelem és önzetlen önfeláldozás megszállottja!

Te adtad nekünk a magyar és egyetemes kultura tündöklő géniuszait, világitó fáklyavivőit és apostoli utjelzőit! Te szülted Bocskait, Bethlent, Wesselényit, a magyar kard és szabadság fenkölt bajnokait; Bólyait és Kőrösi Csomát, a tudomány uttörő hőseit, Arany Jánost, Apácai Cserit, Mikest, Kemény Zsigmondot, Krizát, Szász Károlyt és Benedek Eleket, a szépirás e nagyjait; Gábor Áront, a legendáshirü ágyuöntőt, s az erő és szellem annyi kiválóságát!

Hozsánna néked! Sugárzó értelem, józan okosság, kitartó munka, bölcs önmérséklet és okos takarékosság népe; nemes hagyományok, polgári és katonai erények istápolója; napfényes ormok, vadvirágos rétek, fonókák, faragott kapuk fehérharisnyás, aranyos kedélyü, pajkos humoru szerelmese, akit az örökös harc, küzdelem és veszély érzete erőssé, szivóssá, viharállóvá, földjéhez, fajához sirig tartó hűséggel ragaszkodóvá edzett!

Hozsánna néked! Nép, aki nagy tud lenni a szenvedésben is és gyászát, sorsát tűrő türelemmel, istenfélő, hivő lelkéhez méltó, emberi alázattal, méltóságteljesen viseli és létfenntartásának eszközeit bölcs esélyességgel mindig megtalálja; életösztöne csalhatatlan s magát az örökkévalósággal jegyezte el!

Hozsánna néked! Nehéz próbákon megtisztult, soha el nem muló, duslombu fiatalság népe, ki rendithetetlen hittel, egy percig se remegve, nézett és néz a jövendő ködfátyolába s a Maros, az Olt, a Küküllő habjainak zugásában, a szűz

Baloldali kép: a magyar cimerrel és lobogóval és a tengelyhatalmak zászlóival felékesitett diszemelvény Nagyváradon.

rengetegek lombsuttogásában rejtelmes szózatokat hall, a gyimesi és görgényi havasok hókoronás ormáról jósjeleket lát megcsillani; a Hargita és Nyárád völgyéből biztató, isteni igékre figyel; Szent Anna tündértavából, Bálványosvár sasfészkeiből s a véráztatott ojtozi orom felől a magyar jövendő megejtő, bűvös dalát hallja kicsendülni. Vizek, erdők, patakok, bércek, barlangok mélyéből dalok, mesék, mondák, regék kelnek szárnyra babonás sejtelemmel: a hősi áldozatok népének nagy szimfóniája!

Hozsánna néked! Kétkedést, csüggedést, kishitüséget nem ismerő délceg, erős nemzedék, ki a halál és elmulás éjjeléből a győzelmesen ujjászülető élet felé tekint. Rózsás hajnala most ime felpitymallott, a vakság, elvakult gyűlölet és rabság évei csak muló, röpke percek voltak a történelem időmutatóján... Vetésed megérett, az igazság felkelő napja elközelgett. Csaba királyfi szellemvitézeivel már ott száguld a „Hadak utján". Horthy Miklós legendás lovának ércpatkója Szent László és Hunyadi Mátyás városának utcáin szikrázik. Győzelmi zászlót lenget a szél a Királyhágó ormán, a Hargitán és a Csíki havasokon. Égi lakából lenéz Bem is, a kis, fehérszakállu hadisten és a lánglelkü Petőfi, akinek lantján a szabadság dörgő himnusza s a titánokat dicsőítő dal zendül fel:

„Csak nem fajult el még a székely vér,
Minden cseppje drága gyöngyöt ér!"

Hozsánna néked! Sasok ivadéka! Te megtaláltad az uj „csodakardot", te megzenditetted az elásott tárogatókat. Porból a csillagos égig nőtt diadalmas erdélyi magyar és te, legendás, örökéletü, székely nemzet: Hozsánna néked! Hozsánna! Hozsánna!

A trianoni határon keresztül...

Irta: vitéz József Ferenc kir. herceg

Vitéz József Ferenc kir. herceg, aki mint huszárőrnagy még julius 5-ikén megkezdte katonai szolgálatát, mint a VIII. hadtest parancsőrtisztje résztvesz az erdélyi diadalmas bevonulásban.

1940 szeptember 5. ...Kora reggel van. Még a Tisza innenső partján állunk. Gyönyörü, napsugaras az ég, a Gondviselés megáldotta ezt a nagy napot legragyogóbb mosolyával. Csupa izgalom van a levegőben, mindenki a vágyvavágyott pillanatot várja: az indulás hatalmas pillanatát, amikor majd első csapataink átkelnek itt a Tiszán. A folyó csillogva siet medrében, mintha ő is türelmetlen lenne. A régi nagy vashidon nem lehet átmenni, azt évekkel ezelőtt elpusztitotta a jégzajlás, azóta csonkán áll. A Tisza közepén kis homoksziget van, utászaink még tegnap három pontonhidat vertek a szigetig. A szigettől a tulsó partig csak ma hajnalban készült el a hidak folytatása, bámulatos gyorsasággal, egy parancsszóra, nyolc perc alatt, közvetlen az átvonulás előtt. Ezeken a pontonhidakon fogunk átkelni... Most elérkezett az idő. Elhangzik a vezényszó, a zenekar játszani kezd. A Magyar Hiszekegy áhitatos hangjai szállanak fel, áradnak szét, át a tulsó part felé. Csapataink feszes vigyázzban állnak. Elhangzik az utolsó dallam: Hiszek Magyarország feltámadásában. Mindenki szivét megmarkolja a nagy érzés. Megkezdődik az átvonulás. Szekerek, autók, ágyuk, gyalogalakulatok, minden zörög, mozog, beszél, a kis falu csendjét világvárosi zaj váltja fel. Emellett a távolból hallani Máramarossziget harangjait, ahogy hivnak mindnyájunkat. Erőteljes, mélységes szép benyomások, egy életre megmaradó emlékek...

Kisfiamra gondolok — hozzá száll lelkem üzenete... Édes kis fiam, ma lépjük át a trianoni határt, Erdély határát, életedre emlékezz erre. Amit mi most visszaszerzünk, azt tinektek kell majd megőriznetek. Isten adja most vissza Erdély felét.

Szeptember 6. ...Tegnap a csapatok élén mentünk az ujonnan visszatérő földre. Mi voltunk a legelsők, az élnek éle. Valami hullámtörő gyönyörü érzés ez: az elválasztó határt először, elsőnek átvágni, a földet elsőnek foglalni, a szabadság, a kibontakozás fenséges érzése ez, hiszen a világháboruban védtem ezt a földet, jártam Csíkben, Gyergyóban.

Máramarosszigeten a fogadtatás virágos, meleg, felejthetetlen. Nem is igen lehet leirni, szavakkal visszaadni ezeknek a perceknek a szépségét, amikor a Szüz Máriás lobogót magyar huszárszázadok ismét áthozták a Felső-Tiszán. Minden teremtett lélek az utcákon, kicsinyek és nagyok, a legöregebb emberek is és mindenki virágot szór, éljenez, énekel. Vastag virágszőnyegén járunk már, ezek nemcsak a máramarosi kertek virágai, hanem a magyar szivek, a magyar szeretet virágai. Egy kicsi lányka önfeledt kiáltását hallom a tömeg első sorából: Szép magyar huszárok, daliás leventék! De elcsuklik a hangja, sirni kezd örömében. Mennyi nemzetiszin zászló, még a legkisebb házikón is. Mennyi magyar ruha mindenfelé. Hol őrizgették mindezeket két évtizeden át, honnan kerültek most egyszerre elő? Rejtély, nagyon szép és szivetmelegitő rejtély. Minden honvédünk tele van virággal. A lakosság igazán nem is tudja már, miként adjon kifejezést ujból és ujból a lángoló szeretetnek, a hazával egyesülés boldogságának. Olyan történelmi kép, élő freskó szemtanui vagyunk, amelyet Égi Kéz festett a visszatért határ fölé...

Megdobban a szivem, amikor arra a földre lépek, amelynek fiai voltak utolsó hüséges katonái Édesatyámnak. Ellentálltak a forradalmi törekvéseknek, ragaszkodásuk és bizalmuk az összeomlás utolsó pillanatáig atyámtól várta és remélte, hogy gátat tud vetni a bomlasztó elemek tombolásának. Boldog vagyok, hogy most én, a fia, a honvédcsapatok sorában lehetek, akik elhozták nekik a felszabadulást, a magyar feltámadást és velük ünneplem ujjongó lélekkel a viszontlátást!

Az első magyar katona. — Alsó kép: a felszabadult erdélyi lakosság virágcsokrokkal koszoruzza meg a kormányzó ur arcképét.

A kormányzó ur törzskara élén bevonul Szatmárnémetibe.

S z a t m á r

Ugy tünik elibénk Szatmár városa az öreg Szatmárhegy alján, a kanyargó Szamos partján, mintha Erdélyország szélén, vigyázón, boldog szeretettel tárná ki karját a Nagy Magyar Alföld felé . . .!

Szatmár! Sokat hallottunk az utóbbi évtizedek alatt róla. Hősköltemény volt, amit hallottunk. És mi is kitártuk innét, „ideátról" a karjainkat feléje . . .! Sokáig kellett várnunk, amig az ölelésre tárt karokról lehullottak a rabbilincsek . . . Sokáig vártunk, de — hála a jó Istennek — nem hiába!

Hej, sok nagy időt megért, sok vihart látott ez a gyönyörü, magyar város. Csaknem harmadfél századig fejlődött és virágzott már akkor, amikor rácsapott nagy pusztitással az 1241-ik esztendőben a tatárjárás. Aztán ujra csak rendbejött, amikor is pár évszázaddal később a török látogatta meg. Azt mondja a történetiró: „Szatmárral a török nem boldogulván, Erdőd alá ment, ostromra!"

Elmondja a krónika azt is: az ostrom alatt a „hetyke török" fölszólitotta Bánffy Bálintot, hogy „törjenek kopját". Az ilyen fölösleges erőpazarlást tiltották ugyan a magyar törvények, de hát melyik magyar vitéz huzódott volna félre az ilyen kihivás elől? A komoly történetiróból, *Verancsicsból* epikus költő lesz, amikor a bajvivás eredményét elbeszéli:

„Az törököt lováról leeklelé,
És az fődön fejét vevé,
Az tisztességet Bánffy megnyeré."

Szóval: volt itt bú is, de volt a nyomán öröm is, volt török is, tatár is, de el is pusztult Szatmár alól mind a kettő, felhős is volt az égbolt, viharok is dultak bőségesen, ám mindig elült a vad vihar, mindig kiderült utána az ég. De soha ugy ki nem derült, a hires első szatmári „szabadságlevél" átadása óta olyan boldog fényben nem csillogott, mint most, az 1940-ik év szeptember havának ötödik napján.

Hogy mit érezhettek a szatmáriak ezen a napon, azt — csak ők tudják igazán elmondani. Idézzünk pár sort dr. *Pirkler Ernő* lelkes szép verséből, amelyet a magyar csapatok fogadására tartott ünnepélyen *Kováts Gabi* szatmári urhölgy mondott el:

„Oh, ha belénk láthatnátok,
Keblünk, hogy mit érez,
. . . Pedig még a szenvedéstől
Sokezer szív vérez.
Alig tudunk fölocsudni,
Hogy szolgaság már nincs,
Hogy megszünt hát a börtön, és
Az ostor és bilincs.
Hogy végre szabadok vagyunk
— Vége a rabságnak, —
Hogy földerült szent napja a
Magyar Igazságnak!
Az ég végre rámosolygott
Szép magyar hazánkra
És rábizta sorsunkat a
Horthy katonákra!"

Igen, soha nem látott fényben ragyogott itt azon a napon minden, a szivek ujjongása, lelkekszemek ragyogása még teljesebbé tették ezt az ünnepi fényt. Az öreg Szatmárhegy szőlői fölött, a Homoród vize mellett, a vén kőhidtól kezdve végigömlött ez az ünnepi ragyogás a boldog, hűséges magyar városon, ahol a régi Ormos portán *Riskó Sándor* vármegyei főjegyző Petőfit látta vendégül, ahol az öreg házak régi szatmári családoknak szép neveit viselik, ahol *Pap Endre*, korának hires költője zengette dalait, ahol a nevezetes Rákóczi-ház a nagy fejedelem emlékét őrzi, ahol az utcák Báthory, Kazinczy, Kölcsey szellemét, emlékét idézik!

Szatmár hazatért! Hogyan is mondja a szép költemény?

Az ég végre rámosolygott
Szép magyar hazánkra . . .!

(kocsárdi.)

Baloldali kép: ünneplő közönség a szatmárnémeti ősi templom előtt.

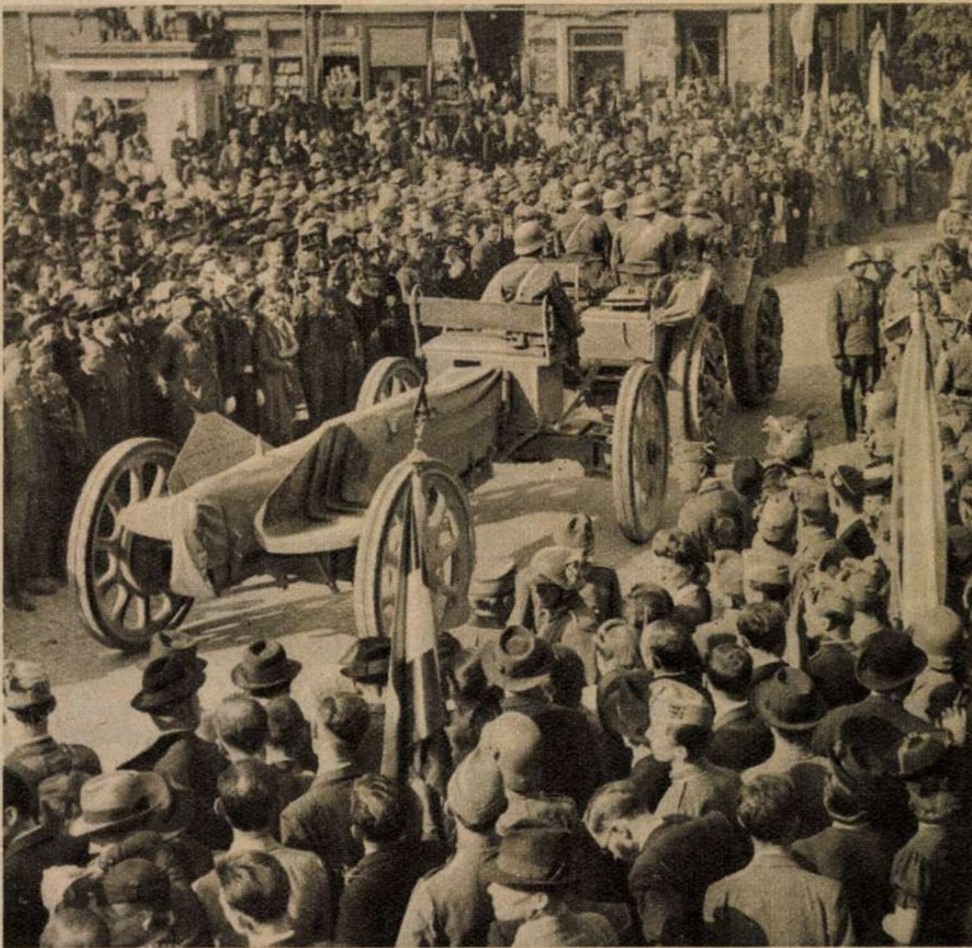
A kormányzó úr fogadja a honvédek díszmenetét.

A huszárok bevonulása az ősi magyar városba.

A tábori tüzérség bevonul Szatmárnémetibe. — Alsó kép: a honvédek a lelkesen ujjongó lakosság sorfala közt bevonulnak Szatmárnémetibe.

Motoros tüzérek bevonulása. — Alsó kép: az ünneplő tömeg lelkesen tüntet Szatmárnémeti főterén.

A gyalogság bevonul Nagyváradra.

Huszárok bevonulása Nagyváradra.

A kormányzói pár a díszemelvényen az üdvözlő beszédeket hallgatja. — Alsó kép: óriási tömeg a honvédség bevonulási utvonalán.

Várad lelke

Irta Dutka Ákos

1940 szeptember 6. Arany mosolyu, bágyadt őszi fénnyel telt meg az ég kék üvegharangja. Szent Margit szigetén rigók, fácánok, pávák táncolnak az őszi pázsit bársonyán. József nádor régi boltíves kertészháza előtt pirosan égnek, tüzelnek a rózsák. A ház mögött piros abrosszal teritett kis kerti vendéglő asztalánál megakad torkomon a falat. A boltíves kertészház nyitott ablakán tul megszólal a rádió.

Két óra van. Valami áldott régi ismerős hang simitja és cibálja meg a szivem. Kongva, hullámozva dalol a margitszigeti fák felett is, otthon is és mindenütt az egész országban és mindenütt a föld kerekségén, ahol magyarok élnek...

Ur Isten, a váradi nagyharang. Halljátok, emberek. Valóra vált a legenda az elsüllyedt Atlantis városáról, melynek éj, se viz nem oltja lángját...

Jaj, megszakad a sziv ezen a csodaváltó szeptemberi délutánon. Hogy morajlik a Szent László-tér embersürüs sokasága, hogy reszket, hogy dohog a levegő, a fény, a lomb, a felhő is. És hogy reszket a rádióbemondó elcsukló hangja.

Most érkezik Horthy Miklós, Magyarország kormányzója fehér lován Szent László piacára. Ide hallik, hogy Várad sir és kacag. Valaki sikoltott, talán éppen az én özvegységben, árvaságban, rabságból most szabaduló hugom. Hogy remeg a jó öreg Thury Kálmán hangja s hogy dobog Sulyok püspök szavában minden váradiak ősi hite a feltámadásban.

Szememet elboritja a könny, már nem látom a piros abroszt, már nem a margitszigeti fákat és virágokat. Már ott állok a Szent László-templom előtt, mint negyven év előtt. Huszévesen, kigyultan, kacagva és egymást kergetik a látomások a legendák városáról.

Látom a szeles Körös partját, az örök magyar ujrakezdés és feltámadás utját. Ez a váradi part tele van a nagy uttörők, az ujrakezdők, az építő magyarok porával.

Már látom a megyeházát, a Tiszák várát, milyen messzire látni innen a vármegyeházáról, ellátni Gesztig, Ungvárig, ahol az anyám bölcsője ringott. Hej, Bakacsok, Darabonthok, ébredjetek ott a bihari porban, drága magyar véreim, nagyapáim, keljetek ki a Tiszák földjéből. Hazajött, feltámadt Várad. Hazamegyünk, a földem izent, a váradi nagy temető...

Nézzétek csak, Váradra most érkezett ifju magyarok, a mi Váradunkat, az örök magyar legendák városát. Kár lenne elhinni a szidalmakat. Biharból kelt mindig a magyar feltámadás napja.

Krisztus után 1192-ben szentet avatnak itten, az Árpádok vérét, László királyt, akinek arany hermája előtt térdepeltem bérmáláskor és azokon a csodálatos legendákon tünődtem, amelyeket apám mesélt a várbeli ősi székesegyház csodájáról. Valamikor a tatárjárás előtt már hetvenhárom templom tornya hirdette itt az Árpádok dicsőségét. Nemzeti búcsujáró hely Szent László temploma.

Ringass csak gyönyörü szeptemberi látomás, 1390-ben is volt ilyen hangos magyar rianás Várad piacán, mikor Szent László első lovas szobrát avatták, azt amelyből ágyut öntetett a török. Ugy tartja a legenda és a váradi sziv esküszik rá, hogy volt olyan szép, mint Velence és Pádua hires lovasszobrai, a prágai Szent György szobor hires magyar mesterei, a *Kolozsvári* testvérek csinálták.

Elvitte az örök magyar harc és háboru a megmaradásért. A várbeli mohos falak és penészes kövek a hirmondói a ködbeveszett árpádkori dicsőségnek. De Várad mindig kikelt poraiból. Mátyás király idejében Vitéz János a püspöke. Őrzi is a váradi püspök nyáját Fráter György, mig az ezerötszázas évek végére Váradra is betör Erdélyből az uj idők szele. 1558-ban kálvinista főiskola árnyékában *Hofhalter Ráfael* és *Szenczi Kertész Ábrahám* itt állitják az első magyar könyvnyomtató műhelyt. Itt nyomtatják az első magyar bibliát. Azóta is Te vagy Várad a nagy igehirdetők városa. A nagy papoké, a nagy vitázóké.

Pázmány Péter városa. A nagy biboros hitujitó szavának ereje szoritotta innen a kálvinista főiskolát Debrecenbe s így még a hires debreceni kollégiumot is Várad lelke szülte. Az idők kovásza forralta is mindig ezt a lelket.

Gyerünk csak végig a káptalan sor lábas házai alatt, a püspöki palota udvarára. Milyen hatal-

mas, milyen európai ez a barokk kastély 365 ablakával, amint átnéz a városon. Biborosok, nagyhirü papok lakták, köztük *Ipolyi Arnold* a magyar mithológia költője.

Kőfaragó-utcán a régi ház, az apám háza most málló falaiban is reszket homlokán a piros-fehér-zöld régi zászlóval.

Ebből az utcából jártunk *Ady* szerkesztő urral a vármegyeházára, hogy megkérdezzük Beöthy és Miskolczy Feri bátyánkat a Tiszák politikájának kényelmes, lassu lüktetéséről.

Mindig ebben a bihari vármegyeházában csatázott az idő muló és születő szelleme.

Ott nyujtózkodott a hatalmas hosszu zöld asztal, amely mellől a *Szacsvayak, Beöthyek, Tiszák, Miskolczyak, Baranyiak* intézték Biharország sorsát. Itt került szembe a századfordulón a nagy magyar tragédia két kemény kálvinista koponyája: Tisza István és Ady Endre. Két év mulva negyven éve a nagy megyegyűlésnek, mikor Ady szerkesztő urnak Hegyesi Márton főszerkesztő ur visszaadja a megyegyülésről irott cikkét, mert felsajgott benne a föld fiainak, a sárréti zselléreknek a panasza. Abban az időben riportot irtunk a geszti kutak vizéről és Ady Endre lobogó nagy szeme mögött már dünnyögni kezdett az örökhirü, örökszavu magyar vers: „Felszállott a páva a Vármegye házára, minden szegény legény szabadulására."

Mennyi ilyen bátor szó, mennyi ilyen lenditő, inditó szó repült Váradról.

Ne felejtsétek, ott áll a Körös partján *Szacsvay Imrének* a szobra is, aki 1849-ben a hires debreceni országgyűlésen a Habsburgok trónfosztásáról szóló törvényt fogalmazta.

Az se véletlen, hogy az ezeréves fennállását ünneplő Magyarország világraszóló nagy ünnepén, 1896-ban, amikor a történelmi Magyarország soha addig nem látott káprázatos pompával vonult fel Budavárába, Ferenc József trónja elé, egy váradi acélos kemény fej és hajlithatatlan derék áll a történelmi jelenet közepén, ugy, ahogy Benczur Gyula megörökitette: Szilágyi Dezső. Ez a nyakas, szókimondó bihari jogász, Várad lelkét szólaltatta meg akkor a trón előtt, mint ahogy Várad lelke mindig megszólalt, valahányszor a magyar sors tragikus fordulóhoz érkezett.

Ez a város, az én városom, adta, formálta és mentette meg mérhetetlen elkövetkező magyar idők számára *Ady Endrét* és *Juhász Gyulát*. Ide sirt vissza mindig a századforduló minden költője, ahol a magyar nyelv ujjászületésének Barbizonja élte néhány évig a magyar művelődés leglelkesebb korát.

Oh igen, ez a Holnap városa, amelyről Juhász Gyula még szakolcai remeteségéből is a következő örökzengésü sorokat irta:

Várad: a kicsi magyar élet
nagy és uj küzdőit Te adtad
Költők és más ifju merészek
Benned ébredtek és akartak
Áldott a Te száz estifényed
És áldott nyugtalan vigalmad
Pogány örömökre emlékezvén
Megáldalak én bús keresztény.

A gyalogság bevonul Máramarosszigetre.

Szamosvölgyi vasut

A szamosvölgy. Ez nem név, ez fogalom. Fogalma mindannak, amit képvisel: a haladást, hogy már nem kétnapi ut Désről vagy Bethlenből Kolozsvárra menni, természetesen váltott lovakkal, mint ahogy az még anyám esküvőjekor divott; a frissen pergő üzleti életet, hiszen amikor a Szamosvölgyi létezik, fellendült a fa ára és hosszu szakállas, kaftános alakok a bethleni állomáson adják és veszik a hegyekből hozott árut; a mindennapi izgalmat, hogy vajjon ki érkezik és ki utazik el, vagy ha éppen semmi érdekes sem történik aznap, a falusi ismerősökkel való trécselést a pályaudvaron, miközben a Szamosvölgyi lassan, meggondoltan és gyorsakat pöfékelve érkezik és indul; az összeköttetést a nagyvilággal; a megszokott kedves, régimódi teremkocsit, melynek egyik fele első, másik fele második osztály volt, két oldalán hosszu, az ablakok mentén huzódó, kimondhatatlanul rosszul rugózott, kanapészerü üléssel, amelyen olyan jól esett a gyerekeknek ugrálni anélkül, hogy valaha is azt mondanák nekik: „ne rontsd a butort!"; a mindenki által ismert és mindenkit ismerő kalauzt, aki olyan jókedvü piros arccal üdvözölt, ahogy beszálltunk: „Hogy van a Margit komteszka? Megnőtt tavaly óta, biz' Isten! Csak az esze is ugy nőjön, mint a lába, akkor jól van minden", és olyat kacagott hozzá, hogy csak ugy rengett belé a tokája; az örömteljes érzést, mikor zsuki-versenyre utazott be az ember. „Be" mindig Kolozsvárt jelentette; a dési állomáson kapható kitünő töpörtyüs pogácsát s az onnan Nagybánya felé elágazó vágányt, mely mindig kicsit titokzatos volt, mint a mesebeli operenciás tengerentuli vidékek, mivel arrafelé sohasem mentünk; mindez és még sok, sok egyéb benne foglaltatik ebben a szóban: Szamosvölgyi.

A Szamosvölgyi Kolozsvárról jött és Besztercére ment. Bethlenig a táj inkább érdektelen volt, mezők, szántóföldek és kopasz, gömbölyü tetejü dombok. Mezőség. Bethlennél aztán hirtelen megváltozott a táj. A dombok szemérmesek lettek és erdőruhát öltöttek magukra, nyáron zöld, ősszel aranysárga, vörös ruhát, mely ugy ragyogott és csillogott, mint a tündérkirálynő palástja, amikor váratlan szeszélyből megmutatkozik emberi szem előtt. A Szamos mint ezüst öv keretezi az erdős dombok alját, messziről a Cibles emeli ég felé sokszor már szeptemberben hóval boritott fejét. Nem tudom, másnak is az, nekem a világ legszebb tája.

Tavaly, amikor utóljára voltam ott, éjjel-nappal román katonasággal telt vonatok dübörögtek, fütyöltek, sivitottak végig a Szamosvölgyin. Besztercéről jöttek és még távolabbról, Bukovinából. Utóbbi a szomszédságban van, tizenötben s tizenhatban alig volt nap, hogy ne hallottuk volna az ágyudörgést Bethlenben. A katonák szomoruak voltak és egykedvüek. Nemigen énekeltek, legtöbbjén saját ruhája volt még. széles bőröv a nadrágon kivül hordott ing fölött, bocskor a lábukon, fejükön széleskarimáju fekete kalap, vagy egy-egy szász legény kis, rövid báránybőr kabátkában, ültek, kilógó lábbal a „nyolc ló, negyven ember"-féle vasuti kocsiban, megadással nézve maguk elé. Az első osztályban tisztek ültek. Hangosak voltak és sokat beszéltek Románia Mareről. És azt, hogy milyen kitünő a tüzérségük meg a repülőflottájuk.

Tüzérség vonul be a városba. — Alsó kép: ünnepélyes fogadtatás Máramarossziget főterén.

Tizenötben is sok volt a Szamosvölgyin a katonavonat. Mentek, mentek, dübörögve Bukovina felé. Énekelve, vigan, hetykén mentek a magyar bakák neki a halálnak. Sokszor álltam akkor a bethleni állomáson és néztem utánuk. Akkor is kint voltam, amikor Károly király, akkor még csak trónörökös, átutazott. Emlékszem, ott áll az ócska teremkocsi lépcsőjén, amikor három kis, fehér matrózruhás fiammal odaléptem hozzá és vörös rózsacsokrot nyujtottam át neki. Szegény, nem hozott neki szerencsét.

Besztercén csak egyszer voltam életemben, pedig elég közel laktam hozzá. Szép, tiszta, rendes kis város, mint minden szász város általában. És a környéke nagyon szép, magas hegyek, erdők köritik. Régen az volt a Szamosvölgyi végcélja és állomása, most kapott egy mellékvágányt Bukovina felé, de azon sohse jártam. Valószinüleg ezután sem fogok.

És most megint magyar bakák ülnek a Szamosvölgyi kocsijaiban, huszonkét esztendő után magyar szó hangzik végig rajta, magyar nótát énekelnek a virradó hajnalban. Mennek, mennek végig Nagybányán, Désen, onnan tovább, most már átszállás nélkül: Retteg, Bethlen, Somkerék, Sajómagyaros... Beszterce! Istenem, hogy ezt a napot megérhettük. Adassék Néked érte hála mindörökké.

Bethlen Margit.

Útban Beszterce felé.

Magyar tankok Beszterce főterén. — Alsó kép: a honvédek bevonulnak Nagydemeterbe.

Magyar honvédek bevonulnak Nagybányára.

Albrecht kir. herceget a Nagybányára bevonuló csapatok élén a fogadóbizottság üdvözli.

A nagybányai ifjuság óriási lelkesedéssel üdvözli a honvédeket. — Alsó kép: a honvédcsapatok diadalkapu alatt vonulnak be Nagybányára.

Nagybánya

Verőfényes napsütés ragyogott ki szeptember hó 7-én Nagybánya fölött. Várta a gyönyörü város a honvédcsapatokat. A hires főtéren minden talpalatnyi helyet elfoglalt a lelkesülő tömeg. A diszemelvényen *Ajtay-Nagy Gábor* polgármester üdvözölte a magyar honvédséget. *Wieland János* plébános a katolikus magyarság nevében köszöntötte a magyar csapatokat, *Fábián György* református lelkész pedig a protestáns egyházak nevében mondott lelkes, lelkesitő üdvözletet.

Vadregényes hegyek féltően ölelik körül a völgyben elterülő szépséges városkát. A Teremtő mindent megadott a számára, változatos, szinpompás vidéket, rejtelmes patakokat, szelid gesztenyeerdőket, varázsos ligeteket s jókedvében elrejtette a hegyek mélyébe a nemes, csillogó aranyat is, hogy műve egészen tökéletes legyen.

Ez Nagybánya! Nem csoda, ha a festőművészek hazájukul, otthonukul választották s megbabonázva ennyi szépségtől beleszerettek örök időkre.

A szinek gazdagsága, szeszélyes változatossága valóban vászonra kivánkozik. A különlegesen kék égboltozat alatt a hegyek is mind más és más ruhában pompáznak; a Virághegy, Morgó- és Kereszthegy, a Kopaszhegy s a távolabbi Blidár és az Izvora, melynek menedékházába a völgyön át kis hegyivasut szállitja télen a sízőknek ebbe az Eldorádójába a sportkedvelőket. Gyertyánligetek, tölgy- és bükkerdők, fenyvesek, havasi legelők váltogatják egymást, s lent a veresvizi tarka köntösü bányászházacskák huzódnak meg virágos kertektől átfonva a lombos, rejtelmes utak mentén.

A Főtérről elszükülő zeg-zúgos utcákban nehéz tölgyfaajtós, boltives kapuju házakat találunk, régi évszázadok viharvert maradványai. A Zazár partján tul mar uj utcák, házak is akadnak.

A szabályos négyszögü, egyszerüen kikövezett Főtéren a régi világ százados fákkal körülvett kútja áll, két éve még idejártak egy kis tereferére, vizhordásra a leányok, legények. Egy reggel a lakosság arra ébredt, hogy a román hatóság a fákat kivágatta, s ezzel megfosztotta a Főteret bájos, régi mivoltától.

A tér egyik sarokházában szállott meg a közeli Koltóról erretérve Petőfi Sándor ifju feleségével. Gróf Teleki Sándor, a negyvennyolcas ezredes, átengedte kastélyát a költőnek a mézeshetekre és itt született meg, a máig is őrzött kőasztal mellett a világ egyik legszebb költeménye:

„Még nyilnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérczi tetőt.“

A virágtól boritott mezők, pazarszinü sikság ölelkezik itt az égbenyuló, hófödte hegyormokkal s a kirivó ellentétek meglepő találkozása szivéig hatott a költőnek.

*

A nagybányai festőiskolát Hollósi (Korbuly) Simon alapitotta, s nagyrészt külföldi tanitványaival, angolokkal, oroszokkal, lengyelekkel és németekkel népesitette be. Az iskola másik mestere Iványi-Grünwald Béla volt, később hozzájuk csatlakozott Thorma János, Ferenczy Károly, Réti István. Olyan neveket emlithetünk még itt, mint Perlrott Csaba Vilmos, Thormáné Nagy Margit, Krizsán János és Krizsánné Csikos Antónia, Boromisza Tibor és a fiatalon elhalt nagytehetségü Matejka. Thorma János élete végéig itt dolgozott és itt készült el két monumentális müve is, az „Aradi Tizenhárom“ és a „Talpra magyar“. A hires bányai iskola kiállitásait messze környék előkelőségei látogatták, de megfordult itt sok külföldi vásárló is. A művészek hajléka és műtermei a Széchenyi-liget legszebb pontján épültek, s a város vezetősége — megértvén az iskola óriási jelentőségét — a Münchenből leutazók számára az államtól ingyen vasuti jegyet eszközölt ki a határtól Nagybányáig és vissza.

*

Seholsem látni annyi s[illegible] pás tarka viseletet [illegible] festői diszruhája méltó ehhez a természeti szépségekben megállott környékhez. Hétköznapokon verejtékezve küzd és dolgozik ez a nép a megélhetésért.

A nemes fémet nehéz munkával fejtik ki a szürke kőtömbökből s kis vasuton a zuzdába szállitják. Itt kisebb részekre zuzzák s innen kerül a „flotációba“, ahol vegyi uton választják ki belőle az aranyat.

*

Nagybánya sokat szenvedett természeti kincseiért. A legrégibb időkben a város őse, a kis „Asszonypataka“, a középkorban már megépiti hatalmas templomát, a Szent István-toronnyal.

A város sokszor leégett, de az üszkös romok között a torony büszkén megmaradt és áll ma is. A toronyhoz hozzáépült, hozzáfejlődött a város. Ebből az időből való a nyolcszögü, méreteiben hatalmas városi pecsét is, melynek művészi kidolgozásu, metszett nyomóját a föld alatt találták meg valahol egy szőlőben, 1904 táján. Ide ásták el a rablóhordák elől. A gazdag aranybányák hirére messze földről vándorolnak ide az emberek, megalakulnak az önálló céhek s ezek a város védelmére külön bástyákat épitenek.

Később Zsigmond király szomoru sorsra juttatta Asszonypatakát. Lázárevics István szerb despotának ajándékozza hálából azért, mert az 1410-iki boszniai háboruban olyan erővel támogatta. A polgári szabadságra vágyó emberek elmenekültek a szerb uralkodó zsarnoksága elől s a város erős hanyatlásnak indult. Az igazi fejlődése Hunyadi János nevéhez füződik, aki szeretettel foglalkozott vele s Olaszországból hozatott szakemberek tanácsaival európai szinvonalra emelte a bányavárost.

A szeszélyes sors egyik kézből a másikba dobálja ezután s a legtöbbször bizony rossz kezekbe kerül. Bethlen Gábor uralkodása alatt sikerül ismét lábra állnia. De a Zazár folyó aranyfövenyére [illegible]kan szemet vetettek; Szidi Ah[illegible] budai basa uralmát csak [illegible]llér váltságdijjal tudják [illegible]ozni. Az erre felvett [illegible] „korcsmát fog“, senkinek sem szabad saját borát mérni.

*

Nagybánya nagyrahivatottságát mutatja, hogy, valahányszor leigázták, tönkretették, annál szivósabb kitartással dolgozott, küzdött a felvirágoztatásáért. Hogy ez mennyire sikerült, azt a város mai képe mutatja.

A főtéren álló emeletes házak mindegyikének megvan a maga története. Legrégibb talán a kincstári épület, mely a hozzáépitett boltives támasztékával Hunyadi János palotája volt. A hires Lendvay-házon emléktábla hirdeti a nagy szinész születésének helyét. Szobrát a kivonuló román katonák ledöntötték.

A Zazár partján áll a „Mincz“ pénzverőház, itt vannak a kincstári bányahivatalok s a régebbi kamaragróf, most bányaigazgató lakása. Itt élt utolsó éveiben udvarházában „az ezredes“ gróf Teleki Sándor s itt őrizte értékes ritkaságainak gyüjteményét is. Hosszabb ideig lakott itt báró Kemény Zsigmond, s ezen a költői helyen irta a „Zord idők“-et. A főurak közül Drágfiak, Aporok és Dégenfeldek éltek itt.

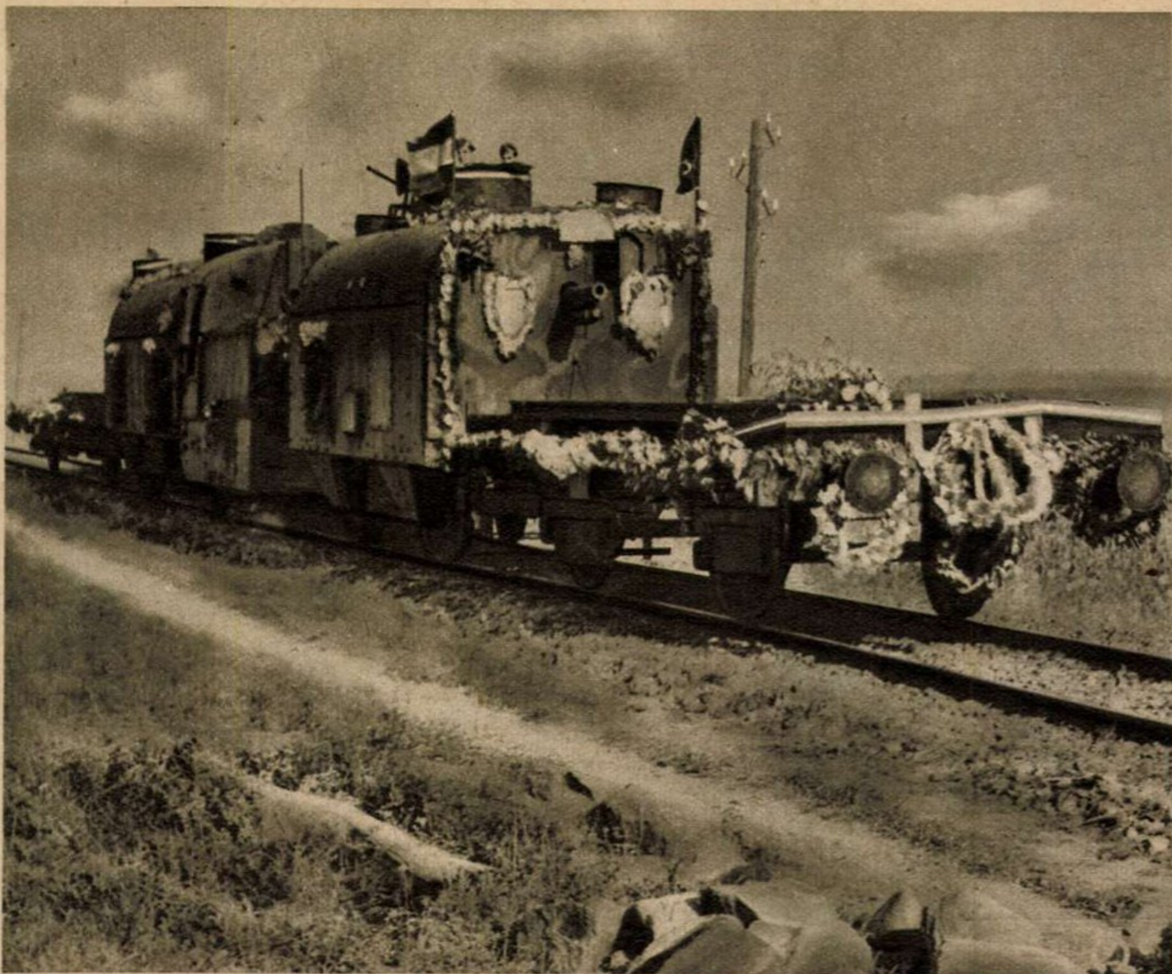
A reformátusok temploma egyik legszebb épülete a városnak, karcsu tornya a debreceni templom mása. Nagybánya lakossága nagyrészt hivatalnokokból áll, de évről-évre mind több és több nyugdijas katonatiszt, magánzó költözött ide. Sajátságos jelleget ad ez a városnak.

*

Az 1848-as forradalmi időkben az első volt a városok között, mely Kossuth Lajost diszpolgárává választotta.

De van egy, számunkra még fontosabb ok is, amiért ezt — a sok szenvedés, elnyomatás után visszatért várost — különösen meleg szeretettel zárjuk a szivünkre: Nagybánya büszkén vallja magáénak az országnagyobbitó Horthy Miklóst, akinek családja innen kapta az előnevét. Azt a nevet, amely az országszabadító Kormányzó nevéhez kapcsolódva soha el nem muló, káprázatos fénnyel ragyog örök időkön át a magyar történelemben.

S. Csengery Ilonka.

Felvirágozott magyar páncélvonat felderitő utján.

Drótakadályok egy román bunker előtt a Carol-vonalban.

Vasuti sinekkel eltorlaszolt utszakasz a Carol-vonal előtt. — Alsó kép: Egy tankelhárító vizes árkon megy keresztül egy terepjáró gépkocsi.

A román Carol-vonal jelentősége

Minden erőditésnek csak akkor van jelentősége, ha azzal a céllal épitik, hogy védelmet nyujtson az ország bizonyos határrészein addig, amig a hadsereg a mozgósitással elkészül, vagy pedig hogy biztositsa a főerők alkalmaztatását más irányban, esetleg más hadszintéren. A tisztára csak defenziv célokat szolgáló hatalmas erőditési vonalak majdnem károsnak mondhatók, mert csökkentik, bénitják a hadsereg, a hadvezér támadó szellemét, mint ezt például ez év tavaszán a nyugati hadszintéren láthattuk. A franciák annyira hittek hires Maginot-vonaluk megtámadhatatlanságában, hogy a háborut, melyet egy év előtt ők üzentek meg, meg sem kezdték, hanem védelmi vonalaik berendezései mögött tétlenül várták az eseményeket, hangoztatva, hogy ez a háboru „furcsa“. Egyebet sem lehetett hallani, mint „Comme ce drôle, cette guerre!“ Hogy azután Montmédynél hirtelen megszakadt a tényleg gondosan kiépitett Maginot-vonal és csak néhány „betonbunker“ képezte folytatását egy aránylag szerény akadályövvel, melyet Daladier-vonalnak neveztek s melynek gyengéit a németek helyesen felismerve, azonnal áttörtek — az persze más kérdés.

A németek viszont 1938—1939-ben tulajdonképpen támadó céllal épitették ki nyugati határaik mentén a hires „Westwall“-t, hogy addig biztositsák aránylag csekély csapatok nyugati határaikat, mig a hadsereg főerejével keleten a döntést kierőszakolja.

A volt kisantant államai különösen Csehszlovákia és Románia, melyek Franciaországot mindenben utánozták, szintén csakhamar megerősitették országuk határait a Maginot-vonal mintájára.

Ezeket az államokat azonban nem az erélyes stratégiai elgondolás vezette, mint Németországot, hanem a passziv védelemre gondoltak csak. 1919-ben összetákolt országukat akarták mindenáron megvédeni — elsősorban ellenünk.

Mind a volt csehszlovák, *mind a Carol-vonal a francia Maginot-vonalnak elég gyatra másolatai,* inkább a Daladier-vonalat utánozták. A rendszer, a kisebb-nagyobb betonerődök sorozatából áll, melyek részben igen ügyesen simulnak a terephez. A tarka szinfoltok csak egész közelről teszik felismerhetővé őket. A román „betonbunkerek“ átlagban jóval nagyobbak, mint azok, melyeket a volt csehszlovák határ mentén láttunk és pusztitottunk el. Rendszerint néhány géppuska, esetleg kisebb ágyu képezte fegyverzetüket. Az erődöket ugy épitették, hogy egyik a másikat támogathassa oldalozó géppuska tüzével. Egyik-másik bunkernek előre az ellenség felé nem is volt kilövése, csak oldalt. Az előtte lévő terepet, melyen megtámadhatták volna, a szomszéd erődök géppuskái és gépágyui pásztázták.

Általában véve ügyesen választották meg az erődök helyét, s többnyire jól álcázták, csak gyakorlott szem fedezte fel őket, akkor is csak az utolsó percben. Igaz, voltak olyan erőditmények is, melyek már messziről látszottak, mert a betonfalakat fehéren hagyták. Ilyen rosszul álcázott bunkert láthatunk képünkön is. A sik földön a rejtés sokszor igen nehéz feladatot képezett, másrészt azonban az erődök elfoglalása is nehéz lett volna s előreláthatólag nagy véráldozatot kivánt volna. Leküzdeni csak közepes és nehéz tüzérséggel lehet őket, még pedig csak tarackokkal vagy mozsarakkal. Ezek számára igen kis célt mutatnak, ugyhogy esetleg — teljes értékü védelmet feltételezve — 200—500 lövésre lehetett volna szükség, mig egy jól álcázott és kitünően megépitett bunkert leküzdöttünk volna.

A németek Lengyel- és Franciaországban a betonbunkereket a hires „Stukák“-kal támadták meg zuhanó bombázással, többnyire kielégitő eredménnyel.

A Carol-vonal megközelitése sok helyütt nehéz feladat lett volna, különösen ősszel és tavasszal, ha a gabonát, kukoricát már betakaritották, illetve még nem volt elég magas. Ilyen esetben a műszaki csapatok robbantással próbálkoznak. Az éj leple alatt elszánt, csak néhány emberből álló járőrök csuszva-kuszva iparkodnak a betobunkereket megközeliteni és hosszu rudakra erősitett ekrazitszelencéket a lőrésekbe dugva, azokat felrobbantani. A vállalkozás nagyon kockázatos, de a mai háboruban csak ezek a nagyon merész kisérletek kecsegtetnek eredménnyel. Lángszórókkal is próbálkoztak a nyugati fronton, még pedig nagy sikerrel. Persze a megközelités itt is igen nehéz; a lángszórókat csak 15—20 méterre lehet alkalmazni, azonban akkor hatásuk félelmetes, megsemmisitő.

Gyengébb erőditményeket nehéz harckocsikkal, tankokkal közelitenek meg. Ezek egyik-másika magát feláldozva a betonerőd lőrései elé fekszik, hogy a kilátást elvegye a védők elől. Az ilyen harckocsit rendesen tönkrelövik, de a támadó gyalogság, egy-egy sávban legalább megközelitheti a kiszemelt betonbu[illegible]kert, ha már a tüzérség „m[illegible]gozta“.

Az egész védelmi vonalat ügyesen kiépitett akadályöv védte. Még pedig a géppuskások hatáskörében, több méter széles és mély drótsövények, máshol ügyesen leplezett farkasvermek, melyekbe a támadók belezuhannak.

A mai harcok félelmetes támadó fegyverneme a harckocsik, a tankok ellen külön gondosan kiépitett akadályok biztositják a védelmi vonalakat. Ezeknek elhelyezése nem könnyü feladat. Ha az ellenséges tüzérség már messziről felfedezi, összelövi, vagy összebombáztatja repülőivel. Ezeket a betonfalakat vassinekből készitett tankcsapdákat is ugy kell elhelyezni, hogy csak az utolsó pillanatban lehessen őket egy hajlás, egy kanyar, erdőcske, liget vagy házak mögött észrevenni, amikor már késő.

Utakat, páncélgépkocsik ellen, ma már inkább vasuti sinekkel zárnak el, mint képünk mutatja. Azonban a vassinekből készitett román tankzár megközelitőleg sem olyan jó és erős, mint azt például a „Westwall"-nál láthattuk. A csehek annak idején többnyire betonpilléreket, falakat alkalmaztak, melyek a páncéljárművek számára abszolut akadályt képeztek ugyan, de könnyebben össze lehetett lőni vagy felrobbantani, mint a nagyszámu mélyreásott vassineket. Az akadályövben a közlekedés számára réseket tartanak nyitva, melyeket ellenséges támadás alkalmából keresztbe fektetett vassinekkel zárnak el. Képünkön a vezető tiszt az utat keresi járművei számára. A fényképen látható ház valószinüleg az oldalozó páncéltörő fegyvereket is álcázta. Akárhányszor a muskátlis ablakba tolták be a páncéltörő ágyuk csövét, vagy a fegyvert, mely közvetlen közelből akkor ontotta erős átütőképességü lövedékeit, midőn a harc- vagy páncélgépkocsi az akadály előtt megtorpant s csak nehezen tudott volna megfordulni.

Sokszor a beton- vagy vasakadályok előtt csapdákat épitettek, melyek a páncéljármű sulya alatt beszakadtak. Máskor pedig szabálytalan körökben tányér vagy megfigyelt aknákat helyeztek el. Az előbbiek önműködően robbantak, ha a páncéljármű megérintette, az utóbbiakat megfigyelték s midőn az ellenséges jármű az aknamezőben tartózkodott, elektromos vezeték segitségével robbantották fel őket.

Mivel a harc- és páncélgépkocsik számára a mocsarak, mély vizesárkok abszolut akadályt képeztek, lehetőleg ilyen nedves elhárító-övezetet is épitettek, ahol a helyi terepviszonyok megengedték.

A képünkön látható tankcsapda nem megfelelő, nem elég széles, meredek és mély, könnyen áthidalható.

A páncélvonatokat, mint tudjuk, elsősorban a hadászati és harcászati felderitésre használják fel, vasutműszaki és helyreállitási munkákra.

Az Erdélyi bevonulásnál is elsősorban a páncélvonatok deritették fel a vasutvonalakat és befutva az első román állomásokra, biztositották a berendezéseket, mig a MÁV vonatai a személyzettel utána be nem érkeztek. A képen látható középen a páncélozott mozdony, előtte és mögötte a vasuti kocsiban 1—1 löveg, néhány géppuskával. Azonban mind az „előfutó", mind a páncélkocsit virággal diszitve látjuk. A megfigyelő torony is nyitva, a vonat parancsnoka élénk figyelemmel tekint a román állomás felé...

A román Carol-vonalat sebtében épitették az utóbbi időkben ellenünk, francia mintára. Ilyen akadályok leküzdését csapataink gyakorolták. Hálát kell azonban a gondviselésnek, kormányunknak és nagy barátainknak adnunk, hogy ezeket az erőditményeket nem bombákkal és lángszórókkal vettük be, hanem virágokkal... **Suhay Imre.**

Magyar parlamenterek fehér zászlóval utban, hogy felvegyék az érintkezést a románokkal.

A magyar parlamenterek munkája

Az országok közötti érintkezést béke idején a diplomácia látja el. Erre szolgálnak a követségek, különböző bizottságok és hivatalos személyek. Másképp áll azonban a dolog háboru, illetőleg háborus feszültség idején, amikor a diplomáciai összeköttetés megszakad. Ebben az esetben jutnak fontos szerephez a parlamenterek. Ezek katonai személyek, akik kizárólag katonai vonatkozásu dolgokban vannak hivatva tárgyalásokat folytatni. Egészen különleges helyzet adódott elő most már másodszor, hazánkban, amikor nem hadiállapotban levő országgal kellett a parlamentereknek felvenni az érintkezési kapcsolatot. Nevezetesen a Felvidék hazatérése és most az erdélyi részek visszacsatolása alkalmával. Bár nincsen háborus feszültség, de naponta mozgó határokat kell megállapitani és vigyázni kell arra, hogy a visszavonuló román csapatok és a diadalmasan előretörő magyar honvédség között sehol se történjék surlódás. A magyar és román parlamenterek kölcsönös érintkezésének módozatait már a nagyváradi tárgyalásokon vitéz Náday István altábornagy és a vezetése alatt álló katonai bizottság megbeszélte a románokkal. Ugyhogy a bevonulásokkor már mindenütt előre meghatározott helyeken és fontosabb pontokon tudták a magyar parlamenterek, hogy hol találkoznak a román hadsereg különleges megbizatásu tagjaival.

A parlamentereknek egészen rendkivüli feladataik és ezzel kapcsolatban egészen sajátságos szervezetük is van. Minden parlamenternek személyére szóló meghatalmazással kell birnia, melyet a csapatának főparancsnoka állit ki részére. A parlamenter mellé beosztanak egy kürtöst, egy katonát, aki a fehér zászlót viszi és egy tolmácsot. Tehát az egyes parlamenter-csoportok rendszerint négy tagból állanak. A négy személynél kevesebb tagja lehet a csoportnak, de több semmiesetre sem. Ezt a nemzetközi jog szabályozza, valamint a parlamenterek egész feladatkörét is. Természetesen a parlamenterek egymásközti érintkezése a lehető legudvariasabb, mert csak igy érhető el, hogy a sulyos kérdésekben megegyezhessenek.

Amikor a parlamenter-csoport elindul, hogy a tárgyalásokat felvegye, feltünő módon juttatja kifejezésre a fehér zászlóval békés szándékát. Az első őrség megállitja és igazoltatja őket. Elveszik a személyre szóló meghatalmazást és értesitik a felettesüket, aki azután megadja az engedélyt, hogy a parlamenter továbbmehessen. Hadiállapotkor arra is különös gondot forditanak, hogy a csoport tagjai lehetőség szerint ugy jussanak el a tárgyalások szinhelyére, hogy a környezetből semmit se lássanak. Éppen ezért be szokták kötni a szemüket, vagy zárt gépkocsin viszik el őket a bizottsághoz. Sokkal szebb, bár egyáltalán nem könnyebb a parlamenterek munkája a mostani bevonulásnál. Nincs hadiállapot, tehát a tárgyalások csak az egyes területek átadásának mozzanatait ölelik fel. A visszavonuló csapatoknak bizonyos előre meghatározott időre kell kiüriteniök az egyes városokat és területegységeket. Az utóvéd mögött utolsónak maradnak vissza a román parlamenterek. Ezek közlik a magyar parlamenterekkel, hogy a kiürités megtörtént. Előfordulhat az az eset, hogy közlekedési eszközök hiányában a kiürités nem történhet meg az előre megjelölt időre, ilyenkor a parlamenterek későbbi időpontot jelölnek meg a bevonulásra. Természetes azonban egy-két órai időpontnál többet nem engedélyeznek. Arra is a parlamenterek vigyáznak, hogy a kivonuló csapatok az ottani lakosságtól igénybe vett fogatokat visszaszolgáltassák, valamint tiltakoznak mindannyiszor, hogyha az elvonulók a polgári lakosság vagyonában akarnak kárt okozni, vagy ha valamilyen közértéket akarnak elszállitani. Nehéz feladat a parlamenterek munkája, de hálás és lelkes feladat, hiszen őbennük üdvözli először a lakosság felszabaditóját, a magyar honvédséget.

P. P.

A magyar és román parlamenterek megbeszélése. — Alsó kép: a visszatérő magyar parlamenter találkozik a magyar elővéddel és jelentést tesz a parancsnoknak.

Hitler bevonul a Sportpalastba, ahol a téli segély érdekében nagy beszédét elmondta. Ebben a beszédben tért ki az Anglia elleni megtorló hadjárat bejelentésére is.

Az ostromlott Szigetország

Hetek, sőt hónapok óta a világ közvéleménye feszült érdeklődéssel kérdezi: mikor indul meg a nagy támadás Anglia ellen? A német hadvezetőség Franciaország legyőzése után, erre a feladatra készül. Angliában látják az utolsó ellenfelüket a németek. Az előkészületekből kilátszik, hogy a legerősebb ellenfelük is. A brit birodalom szintén átérzi, hogy történelmének legnehezebb óráit akkor fogja átélni, amikor a nagy német támadás megindul.

Ugy látszik, a világ közvéleményének kérdésére hamarosan drámai felelet fog érkezni. Ez hangzott ki Hitler nagyszabásu beszédéből, amelyet az idei háborus téli segélyakció megnyitása alkalmából mondott szeptember 4-én. A beszédet a német nép milliói hallgatták végig, de lélegzetvisszafojtva figyelt arra az egész világ is. Hiszen ez a beszéd üzenet volt Angliának és felelet a kérdésre, hogy mikor indul meg a német támadás. E beszéd után bizonyos, hogy a diplomácia műhelyeiben egyelőre elhallgat a munka zaja és megindul a még soha nem látott véres és kíméletlen küzdelem. Az elkövetkező napokon az egész világ a Vér és a Vas irtózatos csatájának lesz szemlélője.

Angliával kapcsolatban Hitler többek között a következőket mondotta: „Azt mondták, hogy a háboru három évig fog tartani, ők három évre készültek fel. Én akkor igy szóltam a Birodalom tábornagyához: „Göring, készits elő mindent öt évre". Nem azért cselekedtünk igy, mintha azt hinnénk, hogy a háboru öt évig tart. De bármi jöjjön is, Angliát le fogjuk törni. A háborunak ez az egyetlen határideje, más határidőt nem ismerek. Ez a világ — folytatta a Führer — fel fog szabadulni. Véget kell vetni egyszer és mindenkorra annak a lehetetlen állapotnak, hogy egy nemzet abban a helyzetben legyen, hogy tetszésszerint egy egész földrészt ostromzár alá vegyen. A jövőben lehetetlenné kell tenni, hogy egy államnak időnként ismét és ismét tetszése szerint, módjában álljon, hogy 450 millió embert egyszerüen többé-kevésbé szegénységre és nyomorra kárhoztasson." Megemlékezett beszéde során az angol repülőgépek éjszakai pusztitó bombázásairól és igy folytatta beszédét: „Az angolok éjszaka jönnek és bombáikat válogatás nélkül és tervszerütlenül dobálják le polgári lakónegyedekre, tanyákra és falvakra. Erre három hónapon keresztül nem adattam választ abban a feltevésben, hogy beszüntetik ezt az értelmetlenséget. Churchill ebben gyöngeségünk jelét látta. Meg fogják érteni, hogy mi most éjszakáról-éjszakára válaszolunk. Ha az angol légierő két-, három- vagy négyezer kilogramm bombát szór le, mi egy éjszaka ledobunk 150.000, 180.000, 230.000, 300.000, 400.000 kilogramm és még ennél is több bombát. Ha az angolok azt jelentették be, hogy még nagyobb mértékben támadják városainkat, akkor városaikat eltöröljük a föld szinéről... Eljön az óra, amikor kettőnk közül az egyik letörik..."

A beszéd elhangzott és nyomában borzalmas visszhang támadt. A német megtorló támadások a szeptember 7-re virradó éjjelen megindultak. Az első légiroham az angliai kikötők és a repülőgépipar épitményei ellen indultak. Liverpool, Manchester, Der-

Baloldali kép: légi felvétel Portsmouth hadikikötőjének bombázásáról. Hatalmas füstoszlopok jelzik a találatokat.

A sötétségbe borult London: a Nemzeti Képtár, a National Gallery.

Csak a holdfény ragyog a londoni Szent Pál-székesegyházon.

by és a délangliai kikötők érezték legelőször a német légierők pörölycsapásait. De ezen az éjszakán London ellen is megkezdődött a roppanterejü támadás. A London keleti részében fekvő hajójavitó üzemek hatalmas lánggal égtek. A thameshaveni olajtelep is lángbaborult és égbenyuló vörös fény jelezte a német bombázók utját. Ez az éjszakai támadás azonban csak bevezetése volt az Anglia elleni megtorló intézkedéseknek. Szombaton reggel — ragyogó napfényben — ujabb légitámadás kezdődött a brit birodalom szive: London ellen. A német légierő számtalan egysége vett részt ebben a támadásban. Göring birodalmi tábornagy irányitotta ekkor a légialakulatok munkáját. A francia partokon levő támaszpontokról egymásután emelkedtek magasba a Heinkel-bombavetők, az óriás Junkers-gépek és a rendkivül gyors Messerschmidt-vadászgépek. Alig érték el a Csatorna angliai partjait, máris a brit légvédelem zárótüzébe kerültek. A halál itt most nem számit. A parancsot teljesiteni kell. A német támadórajok máris továbbhuznak London felé. Az angol vadászgépek is felemelkednek és megkezdődik egy minden képzeletet felülmuló gyilkos légipárbaj a levegőben. Mig a német vadászgépek vivják halálos mérkőzésüket az angol vadászokkal, a bombavetők egyszerre több irányból folyton ismétlődő hullámokban érkeztek London fölé. Alig dobta le egyik raj bombáit, máris ujabb légiraj zúgása hallatszik s amerre elszáguldanak, mindenütt halál és pusztulás jelzi útjukat.

Vasárnapra virradólag pedig ujabb német támadás indul meg London ellen. Ujból megszámlálhatatlan német gép száguld London felé. Kisérteties ez a londoni éjszaka. Lobogó lángtenger rőt fényében légvédelmi fényszórók ezüstcsikja kaszálja az égboltot. Odafent, a csillagok alatt száz meg száz repülőgép, mint tébolyult madarak, vivják az Élet és Halál szörnyü csatáját. És odalent? London népe a légvédelmi pincékben szorong és legfőbb menedéke az imádság. A hullámokban támadó német repülőgépek ezen az éjszakán ledobják Londonra a legnagyobbméretü bombáikat. A légiriadó kilenc és félóra hosszat tart a borzalmaknak ezen éjszakáján. Mintha sohase akarna végeszakadni a támadásoknak... De milyen rettenetes a felébredés. London fekete vasárnapja ez. Az égbolt a messze távolban sugárzó-kékben pompázik, London felett azonban haragos fekete felhő tolong. Egyre nő ez a felhőlégió. Amikor a londoniak előbujnak óvóhelyeikről, rémülten látják, hogy végeláthatatlan füstfelleg boritja be fővárosukat. Igen, körülöttük mindenütt a rombolás nyomai. Láng- és füstvárossá változott London. Nem sok idő van felmérni a pusztitást. Alig pirkad, a fürge és elszánt német légiflotta ujból ott van London felett. A vasárnapi harangok zúgásába belesikoltanak a légvédelmi szirénák. London népe ezen a vasárnapon a légvédelmi óvóhelyen szorong. Ott imádkozott és énekelte zsoltárait a tömeg a pusztulás orgonájának félelmetes kiséretével. A német bombák felmérhetetlen károkat okoznak. Megszakadt a gáz-, a viz- és a villamosáramszolgáltatás. Ezen a vasárnapon folytatódik a német megtorlás. A kép alig változik. Az égbolton támadó és harcbanálló repülőgépek százai, London utcáin és a Temze partjain a halál és a rombolás aratása. Mindez hétfőn folytatódik tovább. Változatlan erővel folytatódtak a légitámadások a keddi napon is. Ez már a negyedik nap, amelyet London a légipergőtüzben élt át. Churchill miniszterelnök és a brit kormány több tagja, kedden végigjárták az angol fővárosnak bombázástól sujtott részeit. Borzalmas látvány tárult a szemlélők elé. Fokozta a borzalmakat, hogy minduntalan megszólaltak a légiveszélyt jelző szirénák. Kedden este tiz óráig hatszor rendelték el a légiriadót Londonban. De a keddi főtámadás csak ezután kezdődött. A partvidéki jelzőállomások a sötétség beállta után hatalmas német légirajok érkezését jelezték. A német bombázás ezen az éjszakán is órákig tartott.

A brit birodalom fővárosa, történelmének legtragikusabb óráit éli. Ez a tény jelzi, hogy a Vér és a Vas szörnyü háboruja ujabb fázisba lépett. London a birodalom középpontja. Nem lehetetlen, hogy tul a megtorláson, más célja is van a főváros bombázásával a német hadvezetőségnek. És miközben a világ közvéleménye feszült érdeklődéssel figyeli a száguldó eseményeket és felteszi a kérdést: mikor fog megindulni a főtámadás Anglia ellen, Churchill szerdán beszédet mondott az alsóházban. Beszédében ő is a feleletet kereste erre a kérdésre. Abban összegezhető beszédének errevonatkozó része, hogy a jövő hétre várja a legerősebb német támadásokat s ez a hét lesz Anglia legnehezebb ideje a jelenlegi háboruban. Tehát a jövő héten... Talán akkor feleletet kap az ember és a világ. De addig is ki ne hallaná ezer-, meg ezerkilométernyire az eseményektől a haláltvivő gépóriások kisérteties zugását? **Bárd.**

Jobboldali kép: az első légifelvétel London kikötőjének és a Temzepartnak szeptember 8-iki óriási méretü légibombázásáról.

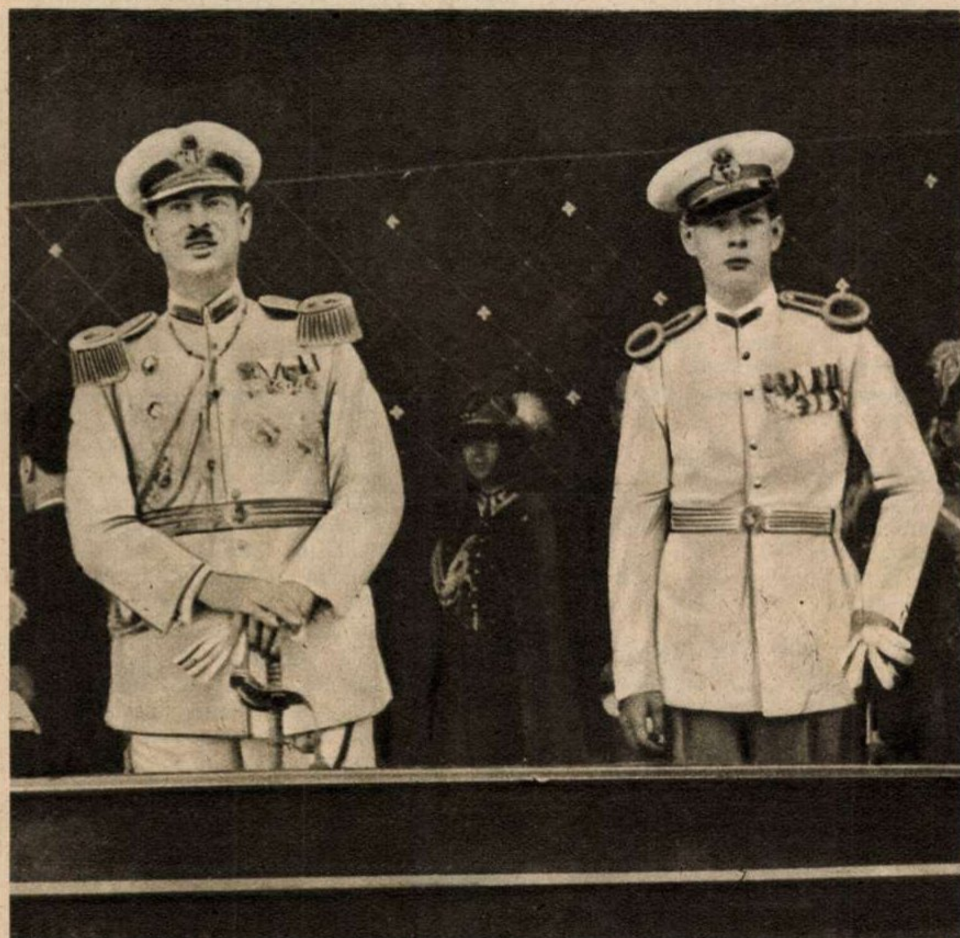
Heléna, Károly román exkirály felesége I. Mihály királlyal.

Károly román exkirály polgári ruhában.

Lupescuné, Károly román exkirály barátnője.

Károly román exkirály és fia, I. Mihály román király egy ünnepségen.
Alsó kép: Mihály trónörökös korában Budapesten a Halászbástyán.

Károly volt román király és Miklós herceg sétakocsiznak Bukarestben.
Alsó kép: Miklós herceg, Károly román exkirály öccse Párisba érkezik száműzetésbe.

Apa és fiu

„Hirtelenkedő Károly" öröke

Mennyiben befolyásolhatja egy király vérmérséklete, képességeinek, szokásainak, vonzalmainak, ellenszenveinek kivetülése országának boldogulását? Vagy mennyiben hathat egy ország szellemi összetétele, társadalmi berendezkedése, fejlődésbeli keresztmetszete királya sorsának alakulására? A történészeknek Károly volt román király esetében kivételes alkalmuk adódik, hogy e kettős kérdésre feleljenek. Ők majd eldönthetik, hogy a volt uralkodó testi-lelki adottságai hatottak-e károsan Románia jelenének alakulására, vagy pedig ennek a — mi jól tudjuk, milyen cselszövések árán! — összetákolt országnak légköre, jelszó-áradata, mesterkélt magatartása téritette-e helytelen irányba a nagyravágyó király életutját?

*

II. Károly határozottan érdekes egyéniség. Ráadásul vonzó férfi. (Csodálnók, ha nem kapna — amint ez már más, számüzetésben élő uralkodókkal megtörtént — szerződtetési ajánlatot Hollywoodból.) Vállas, mégis karcsu, szőkésbarna hajjal, tömött, angolosra nyirt bajusszal, élestekintetü szemmel. Sportember. Világfi. Alig negyvenhét éves. Társaságban rendkivül megnyerő, a hölgyekkel gáláns, az urakkal (ha akarja) lekötelezően szivélyes; könnyen és szellemesen cseveg, minden szavából, legapróbb mozdulatából a született „grand seigneur", a nagyur érződik ki. Emellett — benfentesei bizonyitják — értelme éles, műveltsége széleskörü. Ugynevezett erőskezü király volt, kormányozni szeretett és nem irányitva lenni, senkinek sem hitt, csak a saját ösztönének, vagy itélőkészségének, minisztereit, kegyeltjeit a pillanatnyi helyzet követelményeinek megfelelően váltogatta. Lehet, azt hitte, ha ennyien váltakoznak körülötte, ő a helyén maradhat. Mert *szerette a király-mesterséget*, ez bizonyos. Talán önbecsülésből, abból a meggyőződésből, hogy hazájának szüksége van rá. De talán azért is, mert kezdeti előnyei ellenére, eléggé kacskaringós utat futott be, amig viszszaérkezett a trónhoz.

Apja — mint tudjuk — a Hohenzollern-házból származó I. Ferdinánd volt, anyja Viktória angol királynő másodszülött fiának, Edinburgh hercegének lánya: a nagyon szép és nagyon okos Mária. Károly Jorga professzor (a hirhedt magyargyülölő) vezetésével végezte egyetemi tanulmányait, majd nagyapjának, a szinnémet I. Károlynak kivánságára, a világháboru kitörése előtt egy évig a potsdami gárdaezredben teljesitett szolgálatot. Rövid idő mulva pedig, mint őrnagy, a román hadseregben harcolt a központi hatalmak ellen...

Ez volt az első törés életében. Azután jött a többi. Egyelőre nem világlott még ki, miért keletkeztek oly korán ellentétek közte és a román udvar között? Valószinü, hogy a szenvedélyes ifju sok mindennel nem volt megelégedve, amit környezetében látott. Az udvar viszont vele nem volt megelégedve és nem ok nélkül: a lobbanékony trónörökös szerelemre gyult a szép *Zizi Lambrino* iránt és 1918 augusztusában el is vette. Alig tudták tőle elválasztani, majd — hogy felejtsen — világkörüli utra küldték. Viszszatértekor Svájcban ismerkedett meg *Heléna* görög hercegnővel, akit aztán 1921 márciusában Athénben feleségül is vett. Valószinü azonban, hogy ez a házasság csak az észszerüség parancsára, az utódlás rendjének biztositása végett történt; a krónikások ugy tudják, hogy Károly ugyanebben az évben ismerkedett meg azzal a nővel, aki élete komoly, nagy szerelme lett: *Lupescu* asszonnyal. Miatta bomlott fel házassága, miatta vált még feszültebbé a viszony közte és az udvar, főkép pedig kérlelhetetlen ellenfelei: a Bratianuk között. 1925 decemberében Alexandra királyné temetésére Londonba utazott s onnan küldte el egy évvel később lemondását trónöröklési jogáról. Lupescu asszony oldalán élte az angol és francia fővárosban a gazdag magánzók életét, de becsvágya nem hagyta nyugodni. Több sikertelen kisérlet után 1930 junius 6-án Münchenből Bukarestbe repült, feloszlatta a kiskoru fia, Mihály helyett kormányzó régenstanácsot — I. Ferdinánd még 1927 nyarán meghalt — és elfoglalta a trónt. A nép, meg a hadsereg, amelynek szemében amolyan mesebeli herceg és tékozló fiu volt egyszemélyben, szeretettel fogadta. A politikusok kevésbé.

Ami azóta történt, még élénk emlékezetében lehet mindenkinek. „Hirtelenkedő Károly" — igy hivták egymás között bizalmasai — minden eszközzel megpróbálta uralmának biztositását. A liberális szinezetü irányzattól az abszolutizmusig ment el; Londonra és Párisra alapozott, majd hirtelen pálfordulással Berlin és Róma felé kacsintott; Titulescu és Duca tanácsára késhegyig menő harcot hirdetett a Vasgárda ellen, kivégeztette Codreanut és társait, hogy aztán az örvény szélén kétségbeesetten keresse a megegyezést a Vasgárdával — mindhiába. Az események tulnőttek rajta. Tiz év távlatából, külpolitikája époly szerencsétlen, mint belügyi elgondolásai. Ugy látszik, az ilyen ellentét-embereket *csak az erősen kiegyenesulyozott, egységes, egészséges országok viselhetik el.* De ahol az országban is végletek feszülnek egymással szembe, ahol alig fékezett szenvedélyek minden percben szétroppanással fenyegetik a társadalom ingó vázát, ott menthetetlenül bekövetkezik a katasztrófa. Károly, a maga képességeivel, talán hasznos uralkodó lett volna valamelyik skandináv államban, vagy Angliában. Még talán le is higgadt volna. De igy, hiába született biborban, rossz helyre került. Nehéz eldönteni, ő ártott-e többet Romániának, vagy Románia neki.

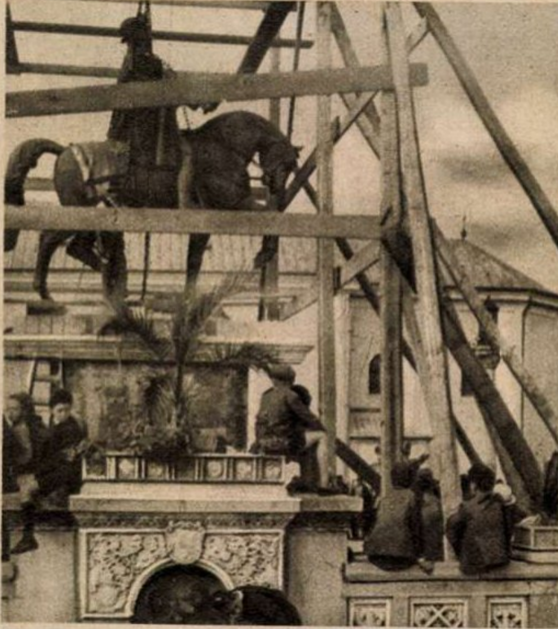
*

És mialatt eltünik vele és vöröshaju társnőjével: Lupescunéval a vasgárdisták golyóitól átlyukgatott különvonat, egy magányos asszony érkezik Bukarestbe: elvált felesége, gyermekének anyja, Heléna. Keveset tudunk róla, csak finom alakját látjuk, a nemesen metszett arcot, fájdalmas vonással a száj körül. A napi események krónikása ne eszményitsen soha — de most nehéz e kisértést legyőzni. Ennek a királyi asszonynak élete eddig abban merült ki, hogy elviselje egy férfi szertelenségeit, majd visszavonuljon és néhanapján látogathassa meg csak a fiát. Annak idején sokat irtak arról a világsajtóban, hogy volt férje ismét közeledni próbált hozzá — akkoriban adományozta neki a „Felség" cimet — és ezt a közeledést *ő utasitotta vissza.* Állitólag azért, mert egy magasrangu tisztet szeretett, akihez feleségül akart menni. Ebből a házasságból azonban semmi sem lett. Heléna tovább éldegélt olasz földön, Firenze mellett és most ismét megjelenik a történelem szinpadján, hogy ott álljon tizenkilencéves fia oldalán azokban a nehéz órákban, amikor ez elfoglalja a könnyelmü apa örökét.

A fiu — most már *I. Mihály* — sorsa sem mindennapi. Nem gyakran esik meg, hogy valaki hatéves fejjel király, kilencéves korában trónörökös és tiz évvel később megint király legyen. Romániában ez is lehetséges. Az atlétatermetü ifjuról egyébként mindenki a magasztalás hangján beszél. Kemény katonai nevelést kapott, meggyőződéses cserkész, sugárzott az örömtől, ha pajtásaival a szabadban kóborolhatott. Emellett a románon kivül tökéletesen beszél németül, olaszul, franciául, angolul, ismeri a külföldet — apját 1936-ban elkisérte a londoni koronázásra, majd 1939-ben Varsóba —, előszeretettel foglalkozik tudományos kérdésekkel és külpolitikával. Azt mondják róla, szerény, csendes, komoly fiatalember. És ez az, amire ma Románia királyának mindenekelőtt szüksége van: komolyságra. **Gál László.**

A román csapatok kivonulása Nagyváradról: a román nehézágyukat ökrök vontatják.

A románok leszerelik Ferdinánd király szobrát Nagyváradon.

Magyar diákfiuk védőőrséget tartottak a nagyváradi gimnázium kapujában.

Magyar polgárőrség vette át a rend fenntartását Nagyváradon a románok kivonulása után. Képünkön egy magyar polgárőr irányitja a forgalmat. — Alsó képek: Erdélybe indultak a Mávaut felvirágzott autobuszai, amelyek összeköttetést tartanak fenn ott, ahol nincsenek vasutvonalak.

Erdély mosolya

A visszatérő Észak-Erdély lakossága lelkesen fogadta a bevonuló magyar huszárokat.

Kerékpárosok indulása. Mögöttük csodálatos szép napraforgó-mező. — Alsó kép: kerékpáros század bevonul egy magyar faluba.

Gyarmathy ur hazakocsizik.

A fiatal Gyarmathy ur szigorló jogász korában bizony vidám életet élt Kolozsvárt. Aggódva kérlelte jó édesanyja:

— Gyere már haza, édes fiam, Bánffyhunyadra.

Hát haza is került a fiatal ur Bánffyhunyadra, még pedig elég sajátságos módon. Egyik mulatós éjszakán a New York vendéglő előtt (Kolozsvárt bizalmasan Nye-Hó-nak hivták ezt a szállót!), felült egy egyfogatu bérkocsira, kurtán annyit mondott:

— Vigyen haza!

A kocsis, aki parádéskocsis volt valamikor Gyarmathy uréknál, szószerint vette a parancsot. Az alvó fiatalurat hazavitte — Bánffyhunyadra. Déltájban megérkeztek.

*

Fráter Lóránd.

Fráter Lóránd szamosujvári honvédhuszár-főhadnagy korában szerelmes volt egy gyönyörü erdélyi főuri leányzóba. Akkor irta ezt a nótát:

A kanyargó marosmenti
Bogárhátu kis házban...!

Megkérdezte egy tiszttársa:

— Miért nevezed, Lóri, a nótában bogárhátu kis háznak azt a nagy kastélyt, ahol az ifju hölgy lakik?

Fráter azt felelte:

— Csupán azért, mert az az irdatlan nagy kastély a nótába — nem fér bele.

*

Az erdélyi szilva.

Kicsi gyermek nézi a sötétzöld levelek között pirosló, későn érő, nagyszemü szilvát:

— Édesanyám, milyen szilva ez?

— Ez, fiacskám, kék szilva.

— De miért veres?

— Azért veres, mert még zöld...

*

„Zeyk".

Erdély egyik legősibb, legelőkelőbb családja a Zeyk-család. Mondják, hogy már többször lehettek volna grófok, bárók — nem fogadták el. Ez magyarázza annak a külföldi irónak a megállapitását, aki erdélyi utazásában irott könyvében azt irta:

Erdélyben vannak grófok, bárók, Zeykek és nemesek!

*

Petőfi és Teleki Sándor.

Szathmáron találkozott először Petőfi Telekivel. Azt mondotta neki:

— Ön az első eleven gróf, akivel beszélek.

Teleki azt felelte:

— No, cimborám, velem nem sokat nyertél, magam is *csak olyan vad gróf vagyok.*

Egymásra néztek, kezet fogtak. Igaz barátokká lettek.

*

Milyen is a király?

A székely háziezredet Bécsbe helyezték. Mutatták a legényeknek Ferenc József király képét, elmagyarázták, hogyan kell „frontban tisztelegni", ha véletlenül találkozik a hadfi az uralkodó aranykerekü kocsijával. Egyedül egy kis székely fiu nézett másfelé, rá se nézett a király fehér császárszakállas, piros tábornoki egyenruhás képére... más kép járhatott az eszében, talán egy szép kislány képe, akit most itt kell hagyni sokáig, talán örökre.

A kapitány észrevette a figyelmetlen közlegényt, ráripakodott:

— Tudod-e már, milyen a király?

Ijedten ugrott föl a kis székely:

— Jelentem alássan... tudom!

— Hát milyen?

— Hát... olyan küsded, barna!

*

A Muskátli-társaság.

Kolozsvárott a Csizmadia szinben „működött" egykor ez a vidám békebeli társaság. Elnöke vala doktor Óvári Elemér, disztagjai: Bogdánffy János negyvennyolcas honvéd és Dezséry Gyula szinművész.

Ez a társaság arról volt nevezetes, hogy avató ünnepséggel iktatták tagjaik sorába azokat a szerencséseket, akik az ünnepség után — vigan együtt ihattak a hires „muskátliakkal". Volt köztük egy nevezetes férfiu, akinek a legsajátosabb hivatalos cime van kerek e világon. Ő volt „A hamis hangok ellenőre".

Aki hamisan énekelt (már pedig ki ne énekelt volna a második liter után hamisan?) az előtt megjelent az ellenőr egy buxával és kérlelhetetlenül lebirságolta.

*

Wesselényi Miklós báró

Közép-Szolnok vármegye főispáni helytartója rendkivül indulatos ember volt. Egyszer vadászat közben azért, mert egy fának az ága szemét érintette, erdészére emelte puskáját. Az erdész csak ennyit szólt:

— Legyen kegyes nagyságod özvegyemről és árváimról gondoskodni!

— Szerencséd, hogy özvegyed és árváid vannak — jegyezte meg a báró és ismét vállára vette a puskáját.

*

Benedek Elek,

a kiváló erdélyi iró mondta:

— Franklin Benjámin azt mondta, hogy „az idő pénz". Ebből magyarázható meg talán az a tény, hogy azoknak, akik pénzzavarban vannak, időre van szükségük.

*

Beöthy Algernon,

a későbbi országgyülési képviselő, midőn Bihar vármegyében *Móricz Pál* helyébe főjegyzőnek megválasztották, a választás után tartott díszlakomán a következő monumentális toasztot mondta:

— Tekintetes Megye, röviden akarok szólani, tehát az én díszes hivatalomra vonatkozólag e választás alkalmából elég legyen idéznem nagy költőnk szavait: „Multadban nincs öröm, jövődben nincs remény."

*

Kováts Miklós

erdélyi római katolikus püspök ismeretes volt találó megjegyzéseiről. Egy alkalommal többek között Kolozsvárt, a plébánián nagy ebédet adott, melyre a kolozsváriak közül is sokan hivatalosak voltak. Köztük Schütz József kolozsvári polgár, akinek gyöngéje volt a kapott kitüntetések emlegetése.

Mihelyst bemutatták Kováts Miklós püspöknek, Schütz uram sietett is előállani, hogy „excellenciás uram, őfelsége kegyeskedett engem egy érdemkereszttel megtisztelni".

A püspök anélkül, hogy valamit reflektált volna a beszédre, egyszerüen hallgatott. Ebéd alatt, ugy a harmadik fogás körül, egyszer csak Schützre néz a püspök, komolyan szeme közé néz és azt kérdi tőle:

— Nos és mikor akasztják fel?

— Ki... ki... kit, kegyelmes uram? — hebegte megrémülten Schütz.

— Hát a maga keresztjét, édes Schütz — felelte mosolyogva a püspök, mire az egész társaság jóizü nevetésre fakadt. A megzavarodott Schütz csak ekkor tért magához szorongásából.

*

Csáktornyai Zoltán

festőművésznek egy alkalommal Erdélyben különös kalandban volt része. Mint kezdő festő Nagybánya vidékén festegetett. Kikeresett magának egy szép domboldalt, a háttérben facsoportozattal, mely előtt egy igen szép kis, élénk szinekben pompázó villa volt. Ezt a részletet festette napok óta.

Egyik napon, alig hogy festeni kezd, a háta mögé áll a villa tulajdonosa. Egy darabig szótlanul nézegette a készülő képet, azután megszólitotta a festőt:

— Megbizta önt valaki azzal, hogy lefesse a villámat?

— Nem, uram, nem bizott meg senki. Csak saját elhatározásomból festem ezt a tájképet.

— És kiállitja a képet valamelyik pesti kiállitáson?

— Természetesen.

— Igen? — kiáltott örvendezve a villa tulajdonosa. — Akkor megkérném egy szivességre.

— Tessék parancsolni.

— Fessen az ajtajára egy táblácskát ezzel a felirással: „Ez a villa eladó." Évek óta el akarom adni és hiába hirdetem az ujságokban. Hátha ez használni fog.

A szerkesztésért BÓNYI ADORJÁN, a kiadásért Dr. KOVÁCS DEZSŐ felelős. (Megjelenik hetenként. Egyes példány ára 20 fillér, előfizetés külön postai kézbesitéssel egy hóra 88 fill., negyedévre 2.64 pengő.) Pesti Hirlap R. T. kiadása, Légrády Testvérek R. T. nyomása, Budapest, V. ker., Vilmos császár-ut 78. Nyomdaigazgató: KERTÉSZ ÁRPÁD. 1940 szept. 15.